

CZU: 343.12

DREPTURILE APĂRĂTORULUI ÎN PROBATORIUL PENAL*Ana CEAȘCHIR**Universitatea de Stat din Moldova*

Autorul pune în discuție prevederile de la art.100 alin.(2) din Codul de procedură penală referitoare la limitele participării apărătorului în probatoriul penal.

Sunt analizate mai multe puncte de vedere în acest sens.

Se ajunge la concluzia că egalitatea părților reprezintă o condiție obligatorie la punerea în aplicare a ideii contradictorialității părților în cadrul procesului penal, ceea ce ar asigura, de bună seamă, și admisibilitatea probelor prezentate de apărător în procesul penal. Această stare de lucruri ar veni să demonstreze faptul că, în realitate, contradictorialitatea, care presupune egalitatea obligatorie a părților, nu poate fi realizată fără prezența unui volum de drepturi obligatorii, fără anumite posibilități și caractere specifice părții apărării în materia admisibilității probelor prezentate de apărător în procesul penal.

Cuvinte-cheie: apărător, contradictorialitate, probe, admisibilitatea probelor, statut procesual al apărătorului.

THE RIGHTS OF THE LAWYER IN A CRIMINAL PROCEEDING

The author discusses the provisions from the article 100 p.(2) of the Code of Criminal Procedure regarding the limits of the lawyer 's participation in the criminal probation.

Several points of view are analyzed in this regard.

It is concluded that the equality of the parties is a mandatory condition for the implementation of the idea of the parties' contradictory nature in the criminal proceeding, which would, of course, also ensure the admissibility of the evidence presented by the lawyer in the criminal proceeding.

This situation should demonstrate that, in fact, contradictory proceedings, which suppose that the compulsory equality of the parties, cannot be realized without the presence of a volume of compulsory rights, without certain possibilities and characteristics specific to the right of defense regarding the admissibility of the evidence presented by the lawyer in the criminal proceeding.

Keywords: lawyer, contradictory proceedings, evidences, admissibility of evidences, procedural status of the lawyer.

Introducere

Dreptul la apărare constă în totalitatea mijloacelor instituite de lege pentru invocarea și constatarea împrejurărilor ce susțin apărarea, precum și pentru aplicarea prevederilor legale favorabile părții care își susține interesele. Aceste mijloace de apărare constau în drepturi procesuale acordate părților din proces, garanții procesuale în vederea exercitării acestor drepturi și asigurarea unei asistențe juridice de calitate [1].

Drepturile părții apărării în vederea strângerii probelor sunt asigurate, inclusiv, prin prevederile art.24 CPP RM, în virtutea căreia partea acuzării și partea apărării sunt egale în fața instanței de judecată. Prin prisma drepturilor apărării la administrarea probelor, acest principiu trebuie să asigure prevederea, conform căreia datele administrate de acuzare să nu dispună de o careva prioritate dinaintea stabilită în raport cu probele apărării.

Deși împuternicirile avocatului în procesul penal sunt substanțial largite, toate măsurile pe care el le întreprinde în vederea strângerii probelor nu reprezintă acțiuni de urmărire penală. Mai mult decât atât, în procesul realizării lor avocatul nu este în drept să se folosească de careva împuterniciri autoritar-statale. Cetățenii nu sunt obligați, ci au doar dreptul de a oferi informații apărătorului, dacă acceptă acest lucru. Dreptului apărătorului de a strânge și a prezenta obiecte și documente, care pot fi recunoscute în calitate de probe sau corpuri delictive, nu îi corespunde obligația unei anumite persoane de a i le pune la dispoziție în temeiul solicitării lui.

Rezultate și discuții

În literatura de specialitate este argumentată poziția despre statutul imperfect al probelor prejudiciare obținute atât de partea acuzării, cât și de cea a apărării [2]. O altă viziune exprimă adepții așa-numitei concepții a *probelor libere* care constă în faptul că asupra informațiilor, inclusiv a obiectelor și documentelor prezentate de apărare sau de alte persoane, să se extindă prevederile unui regim al probelor libere [3].

Suștinătorii acestui concept sunt de părere că apărătorului i se pune la dispoziție, în esență, dreptul de a fixa de sine stătător informațiile descoperite [4]. Dezvoltând ideea, O.V. Levchenko afirmă că probele libere urmează a fi strânse cu respectarea condițiilor generale ale legislației procesual-penale, a prevederilor și principiilor de bază ale acesteia. Probele libere strânse urmează a fi puse la dispoziția organului de urmărire penală, procurorului, instanței de judecată. Persoanelor care efectuează urmărirea penală se recomandă întocmirea unui proces-verbal în acest sens în conformitate cu prevederile legislației procesual-penale, iar instanței de judecată – să reflecte faptul prezentării lor în procesul-verbal al ședinței de judecată [5].

Nu împărtășim acest punct de vedere. Pentru început, partea apărării este în drept, în scopul infirmării vinovăției persoanei în comiterea infracțiunii, să prezinte în instanță obiecte și documente, să poarte convorbiri, care, în opinia lor, dispun de importanță probatorie. Acestea însă, într-un final, vor fi recunoscute de instanță ca neconforme condițiilor specificate, înaintate față de probe și vor fi excluse din categoria acestora.

Vom avea în vedere și faptul că ofițerul de urmărire penală și procurorul vor oferi obiectelor și documentelor strânse și prezentate de apărător o apreciere proprie, care cel mai des se deosebește de cea a apărării; ei pot și să nu fie de acord că acestea au calitatea de probe în apărare, refuzând, în acest fel, să le accepte. Însă, până atunci când în privința obiectelor și documentelor strânse și prezentate de apărare nu va fi efectuată o apreciere finală de către instanță în sentință, ele nu vor înceta să figureze și să fie examinate de către partea apărării în calitate de probe.

În acest fel, este necesar de a egala probele strânse de apărare cu probele acuzării sub aspectul statutului procesual pe care îl obțin și după importanța juridică. Dintr-un punct de vedere, probele părții apărării și probele părții acuzării urmează a fi supuse, în egală măsură, verificării din partea instanței de judecată, și doar în ședința de judecată vor fi reținute, din totalitatea probelor admisibile, cele concludente și utile. Pe de altă parte, prin analogie cu legislația în domeniu din sistemul de drept anglo-saxon, organele de urmărire penală sunt private de dreptul de a conferi probelor strânse o anumită formă procesuală, cum nu are acest drept și partea apărării.

După cum susține pe bună dreptate autorul V.Trusov, proba se poate regăsi doar în limitele probatoriului judiciar. Constituirea ei în cadrul acestei proceduri durează, inclusiv, până la cercetarea finală și aprecierea acesteia de către prima instanță de judecată [6].

Din aceste rațiuni, anume prin recunoașterea procedurii legalizării judiciare a probelor atât la faza urmăririi penale, cât și la faza judiciară a procesului penal, în calitate de modalitate unică de atribuire a statutului procesual corespunzător probelor strânse de apărare și de acuzare, partea acuzării și cea a apărării vor fi egale în drepturi în procesul de administrare a probelor [7].

În sursele de specialitate se menționează că apărarea drepturilor și intereselor inculpatului nu constituie scopul procesului penal, ci condiția lui obligatorie, de a cărei respectare depinde realizarea scopului – prevenirea infracțiunilor, condamnarea celor vinovați și achitarea celor fără de vină. Doctrinile engleză, franceză și rusă recunosc apărarea celui acuzat ca fiind prioritară în raport cu apărarea societății de la faptele infracționale [8].

În totalitatea de drepturi pe care le stăpânește apărătorul, se pune accent pe dreptul de a strânge probe. Această prerogativă reprezintă piatra de temelie în cadrul unui proces penal contradictorial [9-11]. În opinia lui V.S. Popov, participarea apărătorului în cadrul probatoriului reprezintă folosirea de către acesta a unui cumul de reguli și procedee, aplicate în vederea influenței eficiente, cu ajutorul informațiilor strânse, asupra hotărârilor luate de organele de urmărire penală și instanța de judecată [12].

Abilitând apărătorul cu dreptul de a strânge probe, legiuitorul, pe de o parte, nu a detaliat ordinea procesuală de strângere a lor, iar, pe de alta, nu a prevăzut careva garanții privind realizarea acestui drept. Ca urmare, strângerea probelor de către apărător are loc în condiții de dotare a părții apărării și acuzării cu împuterniciri și posibilități diferite.

În primul rând, este de menționat că legea procesual-penală înzestrează doar organul de urmărire penală și procurorul cu dreptul de a administra probe, impunându-le cercetarea sub toate aspectele, complet și obiectiv a tuturor circumstanțelor cauzei. În cadrul procedeele probatorii, ofițerul de urmărire penală, procurorul sunt în drept să aplice orice remediu procesual pentru a asigura buna desfășurare a acțiunii, inclusiv să aplice măsuri de constrângere procesual-penală (aducerea silită, obligația de a se prezenta etc.), pe când apărătorul nu are asemenea oportunități. Cetățenii nu sunt obligați, ci au dreptul de a oferi informații apărătorului dacă consideră de cuviință și sunt de acord. În aceeași măsură, apărătorul nu are dreptul să ridice sau să solicite anumite

obiecte și documente de la persoanele care le dețin, așa cum poate proceda ofițerul de urmărire penală sau procurorul în cursul cercetării la fața locului, percheziției, ridicării de obiecte și documente etc. Astfel, dreptul apărătorului de a strânge probe nu generează obligația cetățenilor de a pune la dispoziția acestuia informațiile necesare, care ar putea fi recunoscute ca probe în achitare, prin intermediul realizării convorbirilor.

Pe de altă parte, legiuitorul nu prevede pentru apărător nici dreptul de a oferi informațiilor strânse o anumită formă procesuală, urmare a cărui fapt, în vederea folosirii lor în cauza penală, el trebuie să se adreseze cu cerere prin care să solicite efectuarea acțiunilor de urmărire penală sau să fie admise în cauză și să fie anexate la materialele cauzei penale [13].

Actualmente, dreptul procesual-penal pune, de deplin, urmărirea penală la dispoziția reprezentantului organului de urmărire penală, a cărui poziție este destul de specifică. Astfel, din punctul de vedere al organizării, acesta trebuie să dispună de independență procesuală pe durata exercitării atribuțiilor sale. Competența lui urmează a fi strict determinată, ea fiind corespunzătoare divizării funcțiilor de luare a hotărârilor, acuzării și apărării.

În doctrina de specialitate rusă se susține că apărătorii se confruntă cu refuzul reprezentantului organului de urmărire penală de a le accepta cererile adresate, chiar și a celor întemeiate fundamental, din simplul motiv că ofițerul de urmărire penală nu ar dispune de o independență procesuală reală. Totodată, procesul penal contradictorial presupune că în cadrul acestuia activează figuri independente, care poartă răspundere pentru propriile acțiuni, având posibilități reale de a preciza și a rectifica propriile comportamente și hotărâri [14].

Rolul reprezentantului organului de urmărire penală în cadrul procesului penal este extrem de important. Însă, realizarea drepturilor și obligațiilor pe care le deține este îngreunată de faptul că el concentrează în mâinile sale anumite funcții care nu-i sunt specifice. Procesul penal clasic pune accentul pe faptul că reprezentantul organului de urmărire penală este persoana neutră a procesului penal care verifică și apreciază informațiile prezentate de părți, în vederea soluționării întrebării privind remiterea cauzei penale în instanța de judecată [15].

Administrarea probelor este un proces care asigură realizarea sarcinilor procesului penal. Conținutul acestor activități constă într-o totalitate de acțiuni procesuale înaintate spre strângerea și înaintarea probelor. Aceste acțiuni procesuale sunt efectuate de către subiecți competenți – atât organul de urmărire penală sau procurorul din oficiu sau la cererea părților, cât și instanța de judecată la cererea părților. La administrarea probelor participă și ceilalți subiecți procesuali, ale căror drepturi și interese sunt obiect de cercetare în cadrul procesului penal. Conținutul administrării probelor constituie anumite raporturi procesuale care se stabilesc pe parcursul procesului [16].

Astfel, esența procesului penal ține de egalitatea procesuală a drepturilor părților în procesul administrării materialului probator. Urmărirea penală se caracterizează prin faptul că în procesul derulării acesteia se adună un număr impunător de informații cu privire la infracțiune, iar restrângerea dreptului apărării de a strânge aceste informații va avea ca efect realizarea inferioară a funcției apărării în procesul penal.

Opiniile cercetătorilor referitoare la lărgirea drepturilor apărătorilor de a prezenta informații probatorii sunt, de-a dreptul, contradictorii. M.K. Sviridov, de exemplu, vorbește despre faptul că aceasta este necesară în condițiile respectării anumitor garanții referitoare la probatoriul de bună-credință realizat de către apărător [17]. La rândul său, Iu.C. Iachimovici se expune împotriva abilitării apărătorului cu statut de subiect al probatoriului în procesul penal, deoarece acest drept reprezintă o competență a organelor puterii de stat [18].

Iu.V. Derișev susține că polemicele dintre teoreticienii și practicienii procesului penal sunt determinate de caracterul juridic al instituției „cercetarea paralelă efectuată de avocat”. În privința întrebării dacă apărătorul poate strânge probe așa cum o face reprezentantul organului de urmărire penală sau într-un alt careva mod și dacă putem considera în calitate de probe informațiile obținute de apărător în procesul exercitării atribuțiilor sale, sunt expuse poziții diametral opuse [19]. I.A. Picalov leagă problema egalității părților de probatoriul exercitat în cadrul procesului penal, ceea ce nu este corect [20].

În ceea ce privește propria noastră opinie, ajungem la concluzia că informațiile obținute oficial, în exclusivitate, după aprecierea lor în ședința de judecată prin intermediul procesului contradictorial. Toate informațiile administrate de structurile operative și organele de urmărire penală au un caracter juridic identic, reprezentând probe în cauzele penale în sensul îngust al cuvântului, adică au valoarea unor probe, în exclusivitate, pentru subiectul care le-a prezentat [21].

Prezintă interes și informația conform căreia, în cazul împuternicirii apărătorului cu dreptul de a strânge probe, are loc redeplasarea funcției apărării și justiției în latura legalizării probelor. Totodată, acest fapt nu-l deranjează pe legiuitor, deoarece legea procesual penală prevede că reprezentantul organului de urmărire penală face parte din grupul acuzării fiind, în același timp, și subiect al verificării și aprecierii simultane a probelor, fapt ce denotă o contradicție esențială.

Totodată, informațiile strânse de apărător puțin cu ce se deosebesc de informațiile obținute de organele de urmărire penală sau de ofițerii de investigații. Delimitarea de bază constă în faptul că apărătorul nu este reprezentantul puterii statale. Respectiv, pentru îndeplinirea de către acesta în mod corespunzător a funcțiilor apărării, este necesară prezența anumitor garanții, care i-ar asigura dreptul la obținerea informațiilor corespunzătoare [22].

Faptul că apărătorul face parte din categoria subiecților care au dreptul de a strânge probe nu ne permite încă să vorbim despre acesta ca despre un subiect cu dreptul egal în cadrul probatoriului. Legea procesual-penală nu reglementează mecanismul ridicării și fixării probelor de către apărător, în timp ce prezența acestui mecanism reprezintă condiția obligatorie a admisibilității lor [23].

Pentru realizarea funcției sale, Codul de procedură penală al Republicii Moldova oferă apărătorului dreptul de a folosi toate mijloacele și modalitățile de apărare care nu sunt interzise de lege. Astfel, art.68, 100 și 315 CPP RM concretizează împuternicirile acestui subiect, la ele fiind atribuite:

1) dreptul de a strânge și prezenta probe, necesare pentru acordarea asistenței juridice. Modalitățile de strângere a probelor de către apărător sunt specificate la alin.(2) art.100 CPP RM:

- să solicite și să prezinte obiecte, documente și informații;
- să poarte convorbiri cu persoanele fizice dacă acestea sunt de acord să fie audiate în modul stabilit de lege;
- să solicite certificate, caracteristici și alte documente de la diverse organe și instituții competente în modul stabilit;

2) dreptul de a solicita opinia specialistului pentru explicarea chestiunilor care necesită cunoștințe speciale;

3) dreptul de a participa la audierea bănuțului, învinutului, precum și la alte acțiuni de urmărire penală, efectuate cu participarea bănuțului, învinutului, fie la cererea lor sau la cererea apărătorului;

4) dreptul de a adresa întrebări persoanelor audiate, cu acordul reprezentantului organului de urmărire penală, în procesul participării la acțiunile de urmărire penală;

5) dreptul de a înainta cereri și recuzări. Primele au ca scop stabilirea circumstanțelor cauzei prin intermediul efectuării acțiunilor de urmărire penală, iar cele din urmă asigură obiectivitatea și imparțialitatea persoanei care efectuează urmărirea penală, ceea ce, la rândul său, se reflectă pozitiv asupra probatoriului;

6) dreptul de a înainta plângeri asupra acțiunilor (inacțiunilor) și hotărârilor organului de urmărire penală.

În doctrina procesual-penală, chestiunea privind participarea apărătorului în cadrul probatoriului este interpretată în contradictoriu, fiind reflectate următoarele două puncte de vedere:

1) apărătorul este în drept de a strânge de unul singur probe;

2) apărătorul strânge doar anumite informații, care ulterior vor reprezenta temeiul formării probelor.

Dacă, însă, supunem unei cercetări detaliate prevederile legii de procedură penală, ajungem la concluzia că apărătorul nu dispune de un element important, urmare a cărui fapt activitatea lui nu se încadrează în activitatea de strângere a probelor, și anume – convertirea, transformarea informației obținute și oferirea unei forme corespunzătoare acesteia, adică este vorba despre o absență a posibilității de a forma probe [24].

Determinând împuternicirile apărătorului în privința prezentării probelor, legiuitorul nu specifică cărui anume participant urmează să i le pună la dispoziție – părții acuzării sau instanței de judecată. Totodată, la soluționarea acestei întrebări, majoritatea oamenilor de știință fac trimitere la raționalitatea și necesitatea prezentării probelor strânse de apărător, în primul rând, părții acuzării. Poziția dată este determinată de faptul că la prezentarea de către apărător a probelor nemijlocit în instanța de judecată pot apărea anumite dificultăți, generate de imposibilitatea de a verifica în ședință autenticitatea lor [25].

Alții presupun că prezentarea probelor de către apărător nemijlocit instanței de judecată poate atrage după sine încălcarea dreptului învinutului la oportunitatea apărării drepturilor încălcate la faza de urmărire penală [26].

Cei din urmă compară probele strânse de avocat cu rezultatele activității speciale de investigații, care sunt obținute în afara acțiunilor procesuale, urmare a cărui fapt nu sunt de la sine probe, iar pentru transformarea

lor în probe în sensul direct al cuvântului este necesară folosirea anumitor mijloace procesuale de verificare a lor, care sunt puse în sarcina organului de urmărire penală și a procurorului [27].

Urmând logica normei legale, considerăm că volumul, consecutivitatea și etapele prezentării probelor strânse de apărător urmează a fi determinate reieșind din tactica apărării elaborată în cadrul cauzei penale, care urmează a fi coordonată cu clientul. Ca urmare, apărătorul poate să nu divulge probele pe care le deține în folosul învinutului până la ședința de judecată, rezervându-și dreptul de a prezenta probe părții acuzării.

Dreptul avocatului-apărător de a strânge probe este legat nemijlocit de instituția admisibilității probelor. Admisibilitatea probelor figurează în calitate de mijloc de apărare în cadrul mecanismului destinației și scopului procesului penal [28]. Aceasta nu este întâmplător, deoarece la temelia admisibilității probelor este plasată prevederea elaborată de teorie și acceptată de practică, conform căreia forma procesuală deservește, asigură două sarcini strâns legate între ele: a) de a proteja drepturile și interesele legitime ale cetățenilor în procesul penal; b) de a asigura autenticitatea probelor [29-30].

Aici, ca sarcină nemijlocită a admisibilității probelor figurează ocrotirea drepturilor și intereselor legitime ale cetățenilor în procesul penal, iar realizarea acesteia face posibilă soluționarea unui alt obiectiv intermediar, și anume – asigurarea veridicității și autenticității probelor. Totodată, și admisibilitatea, și autenticitatea reprezintă calități individuale ale probelor, ele fiind apreciate aparte [31].

Activitatea apărătorului în materia strângerii probelor prin intermediul convorbirilor este realizată în limitele prevăzute de legea procesual-penală, corespunde destinației procesului penal și scopurilor urmărite de acesta. Din aceste considerente, strângerea probelor de către apărător, în calitate de element al realizării funcției apărării, se regăsește în sistemul relațiilor procesual-penale, reprezentând prin sine activitatea procesual-penală în privința obținerii de către partea apărării a informațiilor, obiectelor și documentelor necesare [32].

Într-o opinie, acțiunile procesuale realizate de avocatul-apărător în cadrul fazelor prejudiciare urmează să-și obțină denumirea lor corespunzătoare. Convorbirea apărătorului cu persoanele fizice în baza acordului lor este interpretată neîntemeiat în calitate de mijloc de strângere a probelor procesual-penale. Într-adevăr, convorbirea apărătorului cu persoanele în baza acordului de voință a acestora (cerința imperativă) poate figura în calitate de mijloc extrem de important de acumulare a probelor, necesar apărării reale a bănuțului, învinutului în cadrul ulterioarei audieri a persoanei chestionate. Însă, legiuitorul a determinat cu certitudine și a limitat cercul de subiecți antrenați în strângerea probelor. În acest sens, autoarea P.A. Lupinscaia susține că „documentele și informațiile obținute în rezultatul convorbirilor realizate de avocat cu anumite persoane nu corespund calității obligatorii a probelor, cum este admisibilitatea, deoarece acestea nu sunt obținute și fixate în ordinea și forma procesuală cerută de lege” [33].

Cercetarea întreprinsă de autoarea vizată confirmă necesitatea unei determinări precise a limitelor împuternicirilor apărătorului, în special în materia convorbirii cu persoanele în baza acordului lor. Legea procesual-penală nu identifică ordinea și condițiile efectuării convorbirilor, modalitățile de fixare a lor și perfectarea procesuală a rezultatelor obținute, ceea ce împiedică și stingherește aprecierea admisibilității rezultatelor convorbirii realizate de avocat. Indiferent de faptul ce anume comunică apărătorului persoanele chestionate, informațiile aduse la cunoștința acestuia vor fi recunoscute ca probe doar în cazul dacă, ulterior, informațiile comunicate deja de aceste persoane vor fi perfectate în modul corespunzător în procesul-verbal al acțiunii de urmărire penală de către organul de urmărire penală.

În opinia autoarei P.A. Lupinscaia, informațiile, obiectele și documentele descoperite și strânse de către avocat în ordinea stabilită de lege pot fi probe utile și admisibile din momentul anexării lor la materialele cauzei penale de către persoana împuternicită a administra probe în temeiul acțiunilor de urmărire penală și a celor procesuale.

Concluzii

Convorbirea cu persoanele și întocmirea proceselor-verbale în acest sens, strângerea obiectelor și a documentelor reprezintă nu altceva decât acțiuni procesuale pe care le poate îndeplini apărătorul, iar informațiile acumulate în așa mod reprezintă probe admisibile în cauzele penale.

Spre deosebire de acuzare, pentru apărare activitatea de cunoaștere nu reprezintă o obligațiune procesuală. Totodată, reieșind din aceasta, nu este justificată concluzia conform căreia rolul părții apărării în cunoașterea procesual-penală este cu mult mai redus, în coraport cu cel al acuzării. Sarcinile procesuale ale apărării sunt determinate de situația individuală a cauzei penale și de tactica apărării. În același timp, partea apărării este în

drept să participe în cadrul probatoriului, fiindu-i necesar în acest sens un anumit volum de drepturi procesuale. Analiza contradicțiilor, identificarea neplenitudinii și unilateralității, înaintarea versiunilor în apărare, identificarea inadmisibilității probelor administrate – toate aceste mijloace nu pot fi puse în aplicare de către apărare fără strângerea propriilor probe.

De aici, putem concluziona că organizarea funcțională a procesului penal nu presupune egalitatea formală a părților sub aspectul cantitativ al drepturilor oferite, ci egalitatea după conținutul posibilităților pe care le au, coroborată cu scopurile lor funcționale, fiind, deci, în corespundere cu obiectivele urmărite. Cu alte cuvinte, fiecare dintre părți trebuie să beneficieze în procesul penal de atâtea drepturi, care i-ar fi necesare pentru realizarea propriei funcții. Aici ar fi vorba despre drepturile ce asigură însăși posibilitatea realizării acestei funcții și soluționarea sarcinilor și obiectivelor care sunt plasate asupra părții în procesul penal.

Referințe:

1. THEODORU, Gr. *Tratat de drept procesual penal*. Ediția a 3-a. București: Hamangiu, 2013, p.72.
2. ПАСТУХОВ, П.С. О выравнивании прав сторон в собирании доказательств по уголовному делу. В: *Юридическая наука и правоохранительная практика*, 2015, №3, с.102.
3. ЛЕВЧЕНКО, О.В. *Система средств познавательной деятельности в доказывании по уголовным делам и ее совершенствование*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора юридических наук, Краснодар, 2004, с.33.
4. КАМЫШИН, В.А. *Иные документы как «свободное» доказательство в уголовном процессе*: Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Ижевск, 1988, с.114.
5. ЛЕВЧЕНКО, О.В. *Система средств познавательной деятельности в доказывании по уголовным делам и ее совершенствование*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора юридических наук. Краснодар, 2004, с.33.
6. ТРУСОВ, А.И. Доказательства и иные материалы, собираемые вне производства по уголовному делу. В: *Развитие и применение уголовно-процессуального законодательства*. Воронеж, 1987, с.115.
7. БИТОКОВА, М.Х. Адвокатура. Перспективы развития права собирать доказательства. В: *Бизнес в законе*, 2007, №3, с.256.
8. СТОЙКО, Н.Г. *Уголовный процесс западных государств и России: сравнительное теоретико-правовое исследование англо-американской и романо-германской правовых систем*: Монография. СПб, 2006, с.99.
9. КУДРЯВЦЕВ, В.Л. Право адвоката-защитника собирать доказательства по действующему законодательству. В: *Проблемы в российском законодательстве*, 2012, №2, с.170-173.
10. КУДРЯВЦЕВ, В.Л. Процессуальные проблемы доказывания в деятельности адвоката-защитника в уголовном судопроизводстве. В: *Журнал российского права*, 2005, №6, с.44-50.
11. РАГУЛИН, А.В. Проблемные вопросы реализации адвокатом-защитником права на собирание доказательств. В: *Материалы Всероссийской научно-практической конференции «Актуальные вопросы криминалистического обеспечения уголовного судопроизводства»*, 24 ноября, 2009. Иркутск: Изд-во БГУЭП, 2010, с.152-162.
12. ПОПОВ, В.С. *Участие адвоката-защитника в процессе доказывания на стадии предварительного расследования и в суде первой инстанции*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Челябинск, 2005, с.12.
13. БИТОКОВА, М.Х. Участие защитника в процессе доказывания в условиях состязательности сторон. В: *Бизнес в законе*, 2007, №3, с.259.
14. ДЕРИШЕВ, Ю.В. *Проблемы равноправия сторон в досудебном производстве по уголовным делам*. Омск, 2007, с.122.
15. УРГАЛКИН, А.С. Правовой статус адвоката. В: *Проблемы в российском законодательстве*, 2011, №2, с.200.
16. DOLEA, Ig. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova. (Comentariu aplicativ)*. Chișinău: Cartea Juridică, 2016, p.273-274.
17. СВИРИДОВ, М.К. Соотношение функций разрешения уголовных дел и судебного контроля в деятельности суда. В: *Правовые проблемы укрепления российской государственности*. Сборник статей. Выпуск 7. Томск, 2001, с.3-6.
18. ЯКИМОВИЧ, Ю.К. *Досудебное производство по УПК Российской Федерации*. СПб. Юридический Центр Пресс, 2004.
19. ДЕРИШЕВ, Ю.В. *Проблемы равноправия сторон в досудебном производстве по уголовным делам*. Омск, 2007, с.96-98.
20. ПИКАЛОВ, И.А. *Состязательность в системе принципов уголовного процесса и ее реализация стороной защиты на досудебных стадиях*. Москва: Юрлитинформ, 2007, с.88.

21. УРГАЛКИН, А.С. Допустимость результатов оперативно-розыскной деятельности в качестве доказательств. В: *Закон и право*, 2010, №8, с.78-81.
22. УРГАЛКИН, А.С. Правовой статус адвоката. В: *Проблемы в российском законодательстве*, №2, 2011, с.200.
23. СТАРОДУБОВА, Г.В. Участие адвоката-защитника в доказывании по уголовным делам. В: *Судебная власть и уголовный процесс*, 2012, №1, с.113.
24. ТАРАСОВ, И.С. Адвокат как участник процесса доказывания в уголовном судопроизводстве. В: *Вестник Нижегородского университета им. «Н.И. Лобачевского»*, 2014, №3, с.230.
25. МАСЛОВ, И. Адвокатское расследование. В: *Законность*, 2004, №10, с.37.
26. СТРОЙКОВА, А.С. Собираение доказательств защитником как средство обеспечения прав обвиняемого. В: *Юридическая практика*, 2004, №3, с.16.
27. АЛИЕВ, Т.Т., ГРОМОВ, Н.А., МАКАРОВ, Л.В. *Уголовно-процессуальное доказывание: участие обвиняемого и защитника. Собираение, проверка и оценка доказательств*. Москва: Книга-Сервис, 2002, с.13.
28. КУДРЯВЦЕВ, В.Л. Некоторые вопросы допустимости доказательств в контексте назначения уголовного судопроизводства в Российской Федерации. В: *Российский следователь*, 2012, №24, с.2-5.
29. ЗИНАТУЛЛИН, З.З. *Уголовно-процессуальное доказывание*. Ижевск, 1993, с.108.
30. КИПНИС, Н.М. Допустимость доказательств в уголовном судопроизводстве. Москва: Юристъ, 1995, с.78-79.
31. КУДРЯВЦЕВ, В.П. Защита в механизме назначения уголовного судопроизводства Российской Федерации. В: *Евразийская адвокатура*, 2013, № 6, с.28.
32. БИТОКОВА, М.Х. *Право собирания доказательств защитником и его осуществление в уголовном судопроизводстве*: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Москва, 2008, с.8.
33. ЛУПИНСКАЯ, П.А. *Собираение доказательств. Уголовно-процессуальное право Российской Федерации*: Учебник / Под редакцией П.А. Лупинской. Москва, 2003, с.203.

Date despre autor:

Anatolie CEACHIR, doctorand, Școala doctorală Științe Juridice, Universitatea de Stat din Moldova.

E-mail: ceachiranatol@yahoo.com

Prezentat la 20.03.2020